

การพัฒนาารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน ในจังหวัดนครราชสีมา

Development Pattern of Participating Household Accounting of Community Welfare Fund at Nakhon Ratchasima Province

นลินี อัครฉติสกุล¹, กิ่งแก้ว บุญสุข², นิติภูมิ อัครฉติสกุล³

Nalinee adsawatithisakul¹, Kingkeaw boonsuk², Nitiphoom adsawatithisakul³

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา¹⁻³

Nakhon Ratchasima Rajabhat University¹⁻³

nalinee_acc@hotmail.com¹

บทคัดย่อ

การพัฒนาารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อพัฒนาารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีประชากร คือ สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา และกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) สมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนจำนวน 400 คน ซึ่งได้จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย 2) กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลคูขาด อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งใช้ตัวแทนสมาชิกกองทุนจากความสมัครใจ จำนวน 50 คน 3) ตัวแทนสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน จำนวน 18 คน เพื่อใช้ในขั้นตอนการวิจัยเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี ส่วนใหญ่การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและมีอาชีพเกษตรกร รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท ระดับการปฏิบัติจัดทำบัญชีครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับศักยภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือนของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาทางด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทัศนคติในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินงาน และแผนการปฏิบัติของพี่เลี้ยงด้านบัญชี ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์ ช่วงที่ 2 การแสดงบทบาทพี่เลี้ยงด้านบัญชี และช่วงที่ 3 การสิ้นสุดของการเป็นพี่เลี้ยงด้านบัญชี 3) ความพึงพอใจของรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุระหว่าง 41- 50 ปี ส่วนใหญ่การศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญา/ ปวส. และมีอาชีพเกษตรกร ภาพรวมระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (พี่เลี้ยงด้านบัญชี) อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : บัญชีครัวเรือน, การมีส่วนร่วม, กองทุนสวัสดิการชุมชน, พี่เลี้ยง

Abstract

The study of development pattern of participating household accounting of community welfare fund at Nakhon Ratchasima Province, aimed to 1) analyze the patterns household accounting of community welfare fund at Nakhon Ratchasima province, 2) develop the participatory patterns household accounting of community welfare fund at Nakhon Ratchasima province, and 3) study the satisfaction of participatory patterns household accounting. The population was the members of community welfare fund in Khong district, Nakhon Ratchasima province. The samples were categorized into 3 groups; 1) 400 members of community welfare fund selected by simple random sampling, 2) 50 voluntary representatives from members of community welfare fund in Khu-khad sub-district, Khong district, Nakhon Ratchasima province, and 3) 18 representatives from members of community welfare fund. The questionnaire was employed to gather data for quantitative research, while in-depth interview and focus group were used for qualitative research.

The research results revealed that; 1) household accounting pattern analysis, most of respondents were female and aged between 41-50 years old. They graduated primary school level and were farmers. They earned approximately 5,000-10,000 baht. Regarding to level of practical accounting handling, the overall was at high level. The total potential level of organized household accounting was high; when partially consider in each aspect, found that the attitude of household accounting was high. 2) The patterns of participatory household accounting of community welfare fund in Nakhon Ratchasima province, consisted of 3 components; objective, implementing practice and operational plan for accounting mentors. The operational plan was divided into 3 sections; section1 : relationship building, section2 : role-playing of accounting mentor and section3: ending step of accounting mentor. 3) The satisfaction analysis of participatory household accounting patterns, found that most of respondents were female and aged between 41-50 years old. They graduated diploma / vocational certificate level. The overall satisfaction in participatory household accounting patterns was at high level.

Keywords: household Accounting, participating, community welfare fund, accounting mentor

บทนำ

การพัฒนาที่ประสานเชื่อมโยงชนบทและเมืองอย่างเกื้อกูลกันและกันนำไปสู่เป้าหมายระยะยาวในการกระจายโอกาสการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้เท่าเทียมกันตามศักยภาพในทุกพื้นที่ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 -2549) ที่ผ่านมาแล้วนั้น มุ่งพัฒนาโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545) ต่อเนื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2565) ที่ยังคงยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและความเข้มแข็งทางการเงินซึ่งเป็นฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิ์ในการจัดการทุน ที่ดิน และทรัพยากรภายในชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ออนไลน์: 2560)

ประชากรในจังหวัดนครราชสีมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน 26,376 บาท แต่กลับมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนถึง 245,670 บาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ออนไลน์: 2560) ซึ่งมีปัจจัยมาจากไม่มีการวางแผนในการบริหารทางการเงิน ไม่เห็นความสำคัญของการบันทึกรายรับและรายจ่ายประจำวันของครัวเรือน จึงทำให้ไม่ทราบถึงจำนวนรายรับที่แน่นอน และรายจ่ายใดที่เป็นรายจ่ายฟุ่มเฟือย อันเป็นสาเหตุของการใช้จ่ายเกินตัว

กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชนบนพื้นฐานการพึ่งพาตนเอง โดยการจัดสวัสดิการตั้งแต่เกิดจนถึงตายเป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน ก่อให้เกิดรายได้ ลดรายจ่าย นำไปสู่การแก้ไขความยากจน ซึ่งแนวคิดที่สำคัญของกองทุนคือ สมาชิกกองทุนร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง ร่วมกันบริหารจัดการและร่วมกันรับผลประโยชน์ ซึ่งเงินทุนของกองทุนมาจากเงินสมทบของสมาชิกตามที่ร่วมกันตกลงและได้รับสมทบจากภาครัฐส่วนหนึ่ง (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) 2558 : 2) ซึ่งสอดคล้องลักษณะกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุชุมชนเทศบาลตำบลนาเฉลียง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีแนวคิดและเป้าหมายในการดำเนินงานให้เกิดความมั่นคงในด้านคุณภาพชีวิต สามารถพึ่งพาตนเอง พึ่งพาซึ่งกันและกันในกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายในชุมชนและระหว่างชุมชน (สุเทพ คำเมฆ และคณะ.ออนไลน์ :2561) ในจังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนกองทุนขึ้นทะเบียนกองทุนถึง 145 กองทุน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ออนไลน์: 2560) แต่มีเพียงจำนวนน้อยที่รับเงินสมทบจากภาครัฐ เนื่องจากไม่มีความเข้มแข็งทางการเงินและไม่สามารถดำเนินการบริหารจัดการเงินทุนของกองทุนได้ด้วยตนเอง ซึ่งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลคูขาด อำเภอเมืองคง จังหวัดนครราชสีมา เป็นกองทุนที่มีความเข้มแข็งทางการเงิน สามารถดำเนินการบริหารกองทุนได้ด้วยตนเองจึงได้รับการสมทบจากภาครัฐ เนื่องจากคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนมีความสามัคคีกัน เสียสละ มีความเข้าใจกัน อย่างไรก็ตามกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลคูขาดยังประสบปัญหาความล่าช้าเรื่องการรับเงินสมทบจากสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน มีสาเหตุมาจากไม่มีการวางแผนในการบริหารทางการเงิน ไม่เห็นความสำคัญของการบันทึกรายรับและรายจ่ายประจำวัน ของครัวเรือนที่เป็นสมาชิก

แนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาหนี้สินและความยากจน คือ การยึดหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้คุณธรรม ความรู้ และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร และพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 “ชาวบ้านไม่ใคร่สนใจการบัญชี จึงทรงเน้นให้มีการอบรมฝึกสอนให้ชาวบ้านทำบัญชี การลงทุน การใช้จ่ายต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงต้นทุน กำไร สามารถปรับราคาให้สอดคล้องกับการตลาดได้ด้วย”(นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ. 2559: 77)

การจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นการบันทึกรายรับและรายจ่ายประจำวันของตนและครอบครัว จะทำให้เกษตรกรรู้ว่ารายรับและรายจ่ายมาจากแหล่งใดบ้าง ทำให้ทราบถึงฐานะการเงินของตนและครอบครัว รวมถึงต้นทุนในการประกอบอาชีพและช่วยในการตัดสินใจเพื่อการลงทุนในครั้งต่อไป จึงทำให้สามารถวางแผนการเงินได้อย่างรอบคอบเหมาะสม ส่งผลให้เกิดความประหยัดและการออม จึงทำให้เป็นการแก้ไขปัญหาหนี้สินได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวาริพิน มงคลสมัย (2552, บทคัดย่อ) คือ การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์สูงสุดในด้านที่ทำให้ลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น และมีเงินออมเพิ่มขึ้น ดังนั้นบัญชีครัวเรือนจึงถือได้ว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในการดำเนินชีวิตตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อพัฒนาสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลคูขาด อำเภอเมืองคง จังหวัดนครราชสีมาให้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความมั่นคงในชีวิตตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุน

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

สุนทร กุลวัฒน์วรพงศ์ (2544) ได้ให้ความหมายของคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) นั้นอาจมองได้ใน 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

1. เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศหรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้า และบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ
2. เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคล หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ ที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ

สุเมธ ตันติเวชกุล (2541 : 117 - 128) กล่าวไว้ว่า การน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับสังคมทุกระดับ ดังนี้

1. ระดับบุคคลหรือครอบครัว สามารถให้ตนเองเป็นที่พึ่งแห่งตนใน 5 ด้าน ได้แก่ จิตใจ สังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักคำว่า “พอ” และไม่เบียดเบียนผู้อื่นพยายามพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความชำนาญ มีความสุขและความพึงพอใจกับชีวิตที่พอเพียง ยึดเส้นทางสายกลางในการดำเนินชีวิต
2. ระดับชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถของตนและชุมชน
3. ระดับรัฐ หรือระดับประเทศ คือ ชุมชนและสังคมหลายๆ แห่ง ร่วมมือกันพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และวางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียงและพร้อมก่อน จึงค่อยๆ ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญขึ้นเป็นลำดับๆ ต่อไป

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ คือ การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีองค์ประกอบ 3 ห่วง (ความมีเหตุผล ความพอประมาณและความมีภูมิคุ้มกัน) และ 2 เงื่อนไข (เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม ไปใช้ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม โดยที่เริ่มจากส่วนที่เล็กที่สุด คือ บุคคลหรือครอบครัว แล้วค่อยพัฒนาไปเป็นชุมชน ตลอดจนถึงประเทศชาติ ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่อยู่บนทางสายกลาง รู้จักความพอดี พอเพียง ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างยั่งยืน และมีความสุข

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2551) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วม ว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากรเอง การที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหานั้น และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้น ผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร

มงคล จันทร์ส่อง (2544) ได้เสนอว่ากระบวนการของการมีส่วนร่วม มีอยู่ 3 ด้าน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมจะต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน การให้บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมจะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่า จะทำกิจกรรมนั้นๆ ไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรจะเข้าร่วมหรือไม่
2. การมีส่วนร่วมจะต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจะต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถตัดสินใจได้ว่า จะเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่

3. การเข้าร่วมจะต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การที่จะให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมายด้วย อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมมีส่วนร่วมอยู่แล้วเป็นพื้นฐาน

3. แนวคิดและทฤษฎีการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT)

สมยศ นาวิการ (2550) กล่าวว่า การวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT) เป็นวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของกิจการ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินสภาพแวดล้อมภายในระหว่างจุดแข็งและจุดอ่อน และการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกระหว่างโอกาสกับอุปสรรค ว่ามีความโน้มเอียงไปในทิศทางใดเพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์

นันทิยา หุตานวัตรและณรงค์ หุตานวัตร (2554) ได้กล่าวถึง SWOT คือ วิธีการและเทคนิคในการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมขององค์กร ได้แก่

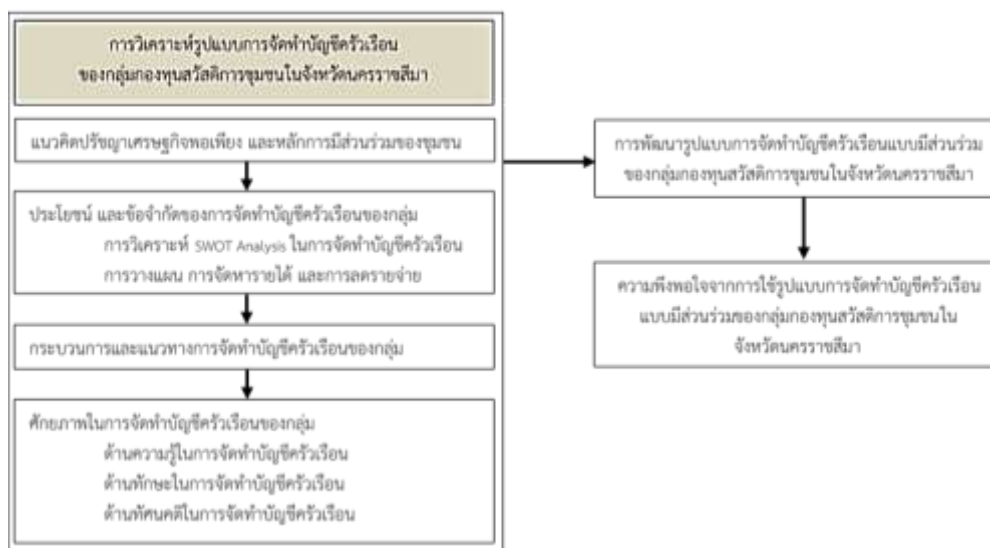
1. จุดแข็ง หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก ซึ่งองค์กรนำมาใช้ประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
2. จุดอ่อน หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กร
3. โอกาส หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์
4. อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่ให้อบรรลุวัตถุประสงค์

4. แนวคิดและทฤษฎีความพึงพอใจ

สร้อย ไชยเดช (2560) ได้กล่าวถึงความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกหรือทัศนคติที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้การกระทำให้เกิดการยอมรับและได้รับการตอบสนองที่ดีส่งผลให้เกิดความสุขความสบายใจ ซึ่งมีผลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจจะเกิดความพอใจ ชอบใจ เกิดเป็นทัศนคติด้านบวกที่แสดงให้เห็นถึงสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้น และทัศนคติด้านลบที่แสดงให้เห็นถึงสภาพความไม่พึงพอใจ ความพึงพอใจเป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกของทัศนคติซึ่งไม่จำเป็นต้องแสดงหรืออธิบายเชิงเหตุผลเสมอไปก็ได้

ปิยะรัตน์ เจริมประไพและคณะ (2551) ได้สรุปความพึงพอใจ คือ สิ่งที่เราควรจะเป็นไปตามความต้องการ ความพึงพอใจจึงเป็นผลของการแสดงออกของทัศนคติของบุคคลอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่ประสบการณ์ที่มนุษย์เราได้รับ อาจจะมีมากหรือน้อยก็ได้ และเป็นความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ข้อมูลประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ทั้งหมด 12 กองทุน มีสมาชิกทั้งหมด 13,181 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา. ออนไลน์ : 2560)

2. กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ กำหนดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ให้ข้อมูลวิเคราะห์รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน คือ สมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอคง จำนวนทั้งหมด 12 กองทุน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน วิธีเลือกแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling random) ตามสัดส่วนของสมาชิกกองทุนในแต่ละกองทุน (Proportional to Size) จากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยสมาชิกกองทุนสวัสดิการอำเภอคงมีโอกาสในการถูกเลือกเท่าๆกัน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (พี่เลี้ยงด้านบัญชี) ของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการในพื้นที่อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 1 กองทุน ได้แก่ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลคูขาด อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งใช้ตัวแทนสมาชิกจากกองทุนตามความสมัครใจ จำนวน 50 คน ในการร่างและยืนยันรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group)

กลุ่มที่ 3 กลุ่มทดลองใช้และประเมินรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (พี่เลี้ยงด้านบัญชี) โดยการคัดเลือกตัวแทนจากสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน จำนวน 18 คน โดยการคัดเลือกตามคุณสมบัติที่กำหนด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดตามวัตถุประสงค์การวิจัยแบ่งเป็น 3 ชุด ได้แก่

เครื่องมือชุดที่ 1 เครื่องมือเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติและระดับศักยภาพของการจัดทำบัญชีครัวเรือนของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอคง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครัวเรือนต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยใช้ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับศักยภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยใช้ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) กับคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เป็นตัวแทนสมาชิก

เครื่องมือชุดที่ 2 เครื่องมือเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (ที่เลี้ยงด้านบัญชี) ของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย

1. การศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ การวิเคราะห์แนวทางการและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือน ด้วยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และเวทีสนทนา แบบสนทนากลุ่มย่อย

2. การร่างและยืนยันรูปแบบระบบที่เลี้ยงด้านบัญชี ด้วยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

เครื่องมือชุดที่ 3 เครื่องมือประเมินรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (ที่เลี้ยงด้านบัญชี) ประกอบด้วย

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก ประเมินความพึงพอใจก่อนการทดลองใช้รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (ที่เลี้ยงด้านบัญชี) ที่สร้างขึ้นใหม่

2. แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (ที่เลี้ยงด้านบัญชี) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (ที่เลี้ยงด้านบัญชี) โดยใช้ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนออื่นๆ เกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (ที่เลี้ยงด้านบัญชี) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open Ended Question)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งตามลักษณะของข้อมูลได้ดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

4.1.1 การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) ในการศึกษาเพื่อเป็นการศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ แนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนและสิ่งที่ต้องการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนกับตัวแทนคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอคง จำนวน 7 คน และการประเมินความพึงพอใจก่อนการทดลองใช้รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (ที่เลี้ยงด้านบัญชี) ที่สร้างขึ้นใหม่ กับตัวแทนสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนสมัครเป็นพี่เลี้ยงด้านบัญชี จำนวน 5 คน

4.1.2 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อเป็นการศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ แนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนและสิ่งที่ต้องการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน กับตัวแทนสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลคูหา จำนวน 50 คนและเพื่อร่างและยืนยันรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (ที่เลี้ยงด้านบัญชี) กับตัวแทนสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนสมัครเป็นพี่เลี้ยงด้านบัญชี จำนวน 18 คน

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ใช้วิธีการสำรวจ (Survey) ด้วยแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทั้งหมด 12 กองทุน จำนวน 420 คน และได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาจำนวน 400 ชุด และแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (ที่เลี้ยงด้านบัญชี) จำนวน 18 คนและได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาจำนวน 18 ชุด

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การวิเคราะห์รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา นำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. ผลวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติและระดับศักยภาพในการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยวิธีการสำรวจ (Survey) ด้วยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.00 ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.50 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 55.25 การประกอบอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ อาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 71.50 รายได้ของครัวเรือน (ต่อเดือน)ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ 5,000 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 51.75

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการวางแผนทางการเงิน ด้านการจัดหา(เพิ่ม)รายได้หรือรายรับ และด้านการลดรายจ่าย ผลการศึกษาพบว่า ระดับการปฏิบัติจัดทำบัญชีครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการลดรายจ่าย ($\bar{X} = 3.30$) อยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ด้านทักษะในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และด้านทัศนคติในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่าศักยภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือนของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทัศนคติในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$)

2. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพในการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) ซึ่งสรุปได้ 6 ประเด็น ดังนี้

2.1 บริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชนและกองทุนสวัสดิการชุมชน คือ เป็นชุมชนที่สามัคคีและคนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรสูง ทำให้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเป็นที่ยอมรับ และยังเป็นชุมชนที่เน้นกิจกรรมที่ช่วยเหลือกันและกัน แต่จุดอ่อนที่สำคัญของชุมชน คือ การบริหารจัดการการเงินของคนในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่รู้ต้นทุนที่เกิดขึ้น ส่งผลทำให้เกิดหนี้สินและไม่สามารถส่งเงินสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนได้ตรงเวลา

2.2 ศักยภาพในการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน คือ สมาชิกในกองทุนฯ มีความเสียสละและความสามัคคี กรรมการกองทุนฯ มีความสามารถด้านการบัญชี ทำให้สามารถส่งรายงานบัญชีให้ภาครัฐและได้การสนับสนุนจากภาครัฐ ส่งผลให้กองทุนสวัสดิการชุมชนอื่นๆมาศึกษาดูงานในเรื่องบัญชีบ่อยครั้งในแต่ละปี

2.3 ศักยภาพในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน คือ สมาชิกบางส่วนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนมาก จึงทำให้สามารถจ่ายชำระหนี้สินที่เกิดจากการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ แต่สมาชิกส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้อง จึงทำให้ไม่สามารถส่งเงินสมทบกองทุนฯได้ตรงเวลา

2.4 ปัจจัยความสำเร็จที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน คือ ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง

2.5 แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน คือ การเรียนรู้จากบุคคลใกล้ชิด ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และมีต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการจัดทำบัญชีเพื่อกระตุ้น ให้กำลังใจ และถ่ายทอดประสบการณ์การจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับบุคคลที่เริ่มจัดทำบัญชี

2.6 สมาชิกกองทุนฯ สามารถน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน คือ การจัดทำบัญชีครัวเรือนและการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา นำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1. ผลการศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ การวิเคราะห์กระบวนการและแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลคูขาด โดยใช้การสนทนากลุ่มย่อยเป็นเครื่องมือ ซึ่งมีทั้งหมด 3 ประเด็น ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ SWOT ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลคูขาด ได้รับการอนุมัติจัดตั้งในวันที่ 17 สิงหาคม 2553 ในปี 2560 มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 2,300 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา. ออนไลน์: 2560) เป็นกองทุนที่เข้มแข็งสามารถดำเนินงานบริหารกองทุนได้อย่างยั่งยืน กรรมการมีความเสียสละและความรู้ความสามารถในหลายด้าน เช่น ด้านบริหารจัดการ ด้านการบัญชีการเงิน อีกทั้งสมาชิกในกองทุนมีความสามัคคี เสียสละและมีความเข้าใจกัน

จุดแข็ง (Strengths)
<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกกองทุนฯ ส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานในการจัดทำบัญชีครัวเรือน 2. สมาชิกกองทุนฯ ส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เสมอ 3. สมาชิกบางส่วนมีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดทำบัญชีครัวเรือน จึงทำให้สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการลดรายจ่าย สามารถจ่ายชำระหนี้สินระยะสั้นจากการประกอบอาชีพได้เต็มจำนวน
จุดอ่อน (Weaknesses)
<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกกองทุนฯ บางส่วนขาดทักษะการจัดทำบัญชีครัวเรือน เนื่องจากขาดคนให้คำปรึกษาเมื่อเกิดข้อสงสัยในเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือน 2. สมาชิกกองทุนฯ ส่วนใหญ่ขาดแรงจูงใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง
โอกาส (Opportunities)
<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกกองทุนฯ ได้รับการส่งเสริมในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากหน่วยงานต่างๆ 2. หน่วยงานต่างๆ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและศักยภาพของกองทุนฯ จึงให้การสนับสนุนและพัฒนา เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา องค์กรบริหารส่วนตำบล 3. สมาชิกกองทุนฯ สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินได้มากขึ้น
อุปสรรค (Threats)
<ol style="list-style-type: none"> 1. สมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่ได้รับจากหน่วยงานต่างๆ มีรูปแบบซับซ้อน 2. วิทยากร (ผู้ให้ความรู้) เกี่ยวกับบัญชีครัวเรือนไม่ใช่บุคลากรในกองทุนฯ ทำให้ขาดที่ปรึกษาในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

1.2 แนวทางและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ต้องมีการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของสมาชิกกองทุนฯ ซึ่งพัฒนาร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับบุคลากรในกองทุนฯ ที่มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง

1.3 สิ่งที่ต้องการพัฒนาเพื่อทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

มีต้นแบบหรือพี่เลี้ยงด้านบัญชีอยู่ในชุมชน เพื่อให้ความรู้และตอบข้อสงสัยในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และควรมีการรณรงค์ในชุมชนให้จัดทำบัญชีครัวเรือน เช่น การแข่งขันการจดบันทึก การยกย่องสมาชิกที่จดบันทึกอย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 2 ร่างและยืนยันรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (พี่เลี้ยงด้านบัญชี) โดยให้การสนทนากลุ่มย่อยเป็นเครื่องมือ มีขั้นตอน 3 ขั้นตอนดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (พี่เลี้ยงด้านบัญชี)

รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (พี่เลี้ยงด้านบัญชี) ควรมีต้นแบบที่ได้รับการยอมรับ มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยเนื้อหากิจกรรมควรเน้นการทบทวน การวิเคราะห์ มากกว่าการสอนทฤษฎี การสอนควรเน้นการปฏิบัติ การยกตัวอย่างหรือการสาธิต มากกว่าการบรรยาย ซึ่งรูปแบบควรมีองค์ประกอบตั้งแต่วัตถุประสงค์ แผนการปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนและส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

2.2 ผลการร่างรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (พี่เลี้ยงด้านบัญชี)

จากการวิเคราะห์รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (พี่เลี้ยงด้านบัญชี) คณะผู้วิจัยได้จัดทำร่างรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (พี่เลี้ยงด้านบัญชี) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (พี่เลี้ยงด้านบัญชี)
- 2) ขั้นตอนการดำเนินงานของรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (พี่เลี้ยงด้านบัญชี)
- 3) แผนการปฏิบัติของพี่เลี้ยงด้านบัญชี ซึ่งมี 3 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์ เป็นช่วงสร้างสัมพันธ์ภาพและการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์การจัดทำบัญชี

ช่วงที่ 2 การแสดงบทบาทพี่เลี้ยงด้านบัญชี เป็นช่วงการเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ช่วงที่ 3 การสิ้นสุดของการเป็นพี่เลี้ยงด้านบัญชี เป็นช่วงการเรียนรู้บทวนการฝึกการจัดทำบัญชีครัวเรือน วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพพี่เลี้ยงด้านบัญชี

2.3 ผลการยืนยันรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (พี่เลี้ยงด้านบัญชี)

ผลการยืนยันรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (พี่เลี้ยงด้านบัญชี) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) ซึ่งมีจำนวนคำถามทั้งหมด 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (พี่เลี้ยงด้านบัญชี) สรุปประเด็นได้ว่า รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (พี่เลี้ยงด้านบัญชี) ควรมีวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน มีคู่มือให้กับพี่เลี้ยงด้านบัญชีเพื่อให้สามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม กิจกรรมควรกำหนดเป็นตารางอย่างชัดเจน ไม่ยุ่งยาก

ประเด็นที่ 2 แผนการปฏิบัติของพี่เลี้ยงด้านบัญชี สรุปประเด็นได้ว่า กิจกรรมควรมีความกระชับและภาษาที่เข้าใจง่าย

จุดประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

ส่วนที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจก่อนการทดลองใช้รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน (พี่เลี้ยงด้านบัญชี) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) สามารถสรุปได้ดังนี้

พี่เลี้ยงด้านบัญชีเข้าใจรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน เนื่องจากมีคู่มือและได้รับการอบรม แต่ยังคงขาดความมั่นใจในตนเองเพราะไม่เคยได้รับบทบาทพี่เลี้ยงด้านบัญชี

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน (ที่เลี้ยงด้านบัญชี) ด้วยแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 94.44 ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.44 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับอนุปริญญา/ ปวส. คิดเป็นร้อยละ 50.00 การประกอบอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ อาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 88.88

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน (ที่เลี้ยงด้านบัญชี)

ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (ที่เลี้ยงด้านบัญชี) ($\bar{X} = 4.20$) อยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ได้รับความรู้และทักษะเพิ่มขึ้นจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดวางรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.35$) อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการจัดทำรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนและสามารถประยุกต์ใช้ได้กับการปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 4.24$) อยู่ในระดับมากที่สุดและมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.24$) อยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนออื่นๆ เกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (ที่เลี้ยงด้านบัญชี)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้เพิ่มจำนวนที่เลี้ยงด้านบัญชี เพื่อขยายรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (ที่เลี้ยงด้านบัญชี) ให้เพียงพอกับจำนวนสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนคุณภาพอำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทบทวนรูปแบบการเตรียมความพร้อมของที่เลี้ยงด้านบัญชี ในส่วนของการกำหนดคุณสมบัติของที่เลี้ยงด้านบัญชี และกิจกรรมอบรมในทุกปี เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

2. จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ความพึงพอใจหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม (ที่เลี้ยงด้านบัญชี) ของผู้ที่มีส่วนร่วมอยู่ระดับมาก ดังนั้นควรเพิ่มที่เลี้ยงด้านบัญชีให้ครอบคลุมทุกกลุ่มในกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลคูซอด อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา และศึกษาบทบาทเชิงพื้นที่ในแต่ละพื้นที่เพื่อหารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- นันทิยา หุตานุกวัตร; และ ณรงค์ หุตานุกวัตร. (2554). *SWOT : การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน*. อุบลราชธานี: คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ปิยะรัตน์ เจริญประไพและคณะ. (2551). *ความคาดหวังและความพึงพอใจต่อการมาศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์หัวหิน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- มงคล จันทร์ส่อง. (2544). *ระดับความรู้และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของสมาชิก อบต. อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม.
- วาริพิน มงคลสมัย. (2552). *การจัดการความรู้ทางการบัญชีเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในการผลิตผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งสีทองของ กลุ่มเกษตรกรบ้านเหมืองกวั๊ก ตำบลเขื่อนจำ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2558). *กองทุนสวัสดิการชุมชน*. จาก <http://www.codii.or.th>

- สมยศ นาวิการ. (2550). *การบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- สร้อย ไชยเดช. (2560). *การเปรียบเทียบความคาดหวังและสภาพความเป็นจริงของนักศึกษาที่มีต่อการบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- Santichai auejongprasit. (2008). *Essence of involvement in personnel*. Bangkok : SamcharoenPanich
- สันติชัย เอื้องจงประสิทธิ์. (2551). *สาระสำคัญของกรมมีส่วนร่วมของบุคลากร*. กรุงเทพฯ: สามเจริญพานิชย์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). *แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). *ข้อมูลจังหวัดนครราชสีมา*. จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014>
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). *กองทุนขึ้นทะเบียนในจังหวัดนครราชสีมา*. จาก <https://www.m-society.go.th/main.php?filename=index>
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา. (2560). *สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา*. จาก <http://korat.cdd.go.th/>
- สุนทร กุลวัฒนวรพงศ์. (2544). *ตามรอยพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง-ทฤษฎีใหม่*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2541). *การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริ*. กรุงเทพฯ: ดวงกลมสมัย.
- สุเทพ คำเมฆ และคณะ. (2561). *แนวทางการใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมกับการพัฒนาเป็นชุมชนพึ่งพาตนเองของกลุ่มกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเสลียว อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*. 12(29): 172-181.
- นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ. (ธันวาคม, 2559). “บัญชีพอเพียง : แก่ความยากจน”. *วารสารวิชาชีพบัญชี*. 12(36).

Translated Thai References

- Chaiyadej, S (2017). *A study of students' expectations and the contemporary conditions of the educational services of Suan Dusit Rajabhat University*. Bangkok: National Research council of Thailand. (in Thai)
- Chan Song, M. (2001). *Knowledge and participation in forest conservation of SAO members Chon Daen District, Phetchabun Province*. Master of Education Thesis. Graduate School. Silpakorn University Nakhon Pathom. (in Thai)
- Chemprapai, P. et al. (2008) *The study of expectation and satisfaction among student's on Suan Dusit Rajabhat University : A case study of Hua Hin Campus*. Suan Dusit Rajabhat University. (in Thai)
- Community Development Department of Nakhon Ratchasima Province (2017). *Members of Community Welfare Fund in Khong District, Nakhon Ratchasima Province*. From <http://korat.cdd.go.th/> (in Thai)
- Henchokechaichana, N. (December, 2016). Sufficient Accounting: Poverty Solution. *Journal of Accounting Profession*. 12(26). (in Thai)
- Hutanuwatr, N. ;& Hutanuwatr, N. (2011). *SWOT strategic planning for the business community*. Ubon Ratchathani. Faculty of Agriculture, Ubon Ratchathani University. (in Thai)

- Khammeth, S. et al. (2018). Approach to take advantage of social capital to development of a self-reliant community of Elderly Welfare Fund Group, Chaliao Sub-district Municipality, Nong Phai District, Phetchabun Province. *Journal of Thonburi University*. 12(29): 172-181. (in Thai)
- Kulwattanaworapong, S. (2001). *The Footstep of King Speech, Sufficiency Economy- New Theory*. Bangkok: Suviriyasam. (in Thai)
- Mongkolsamai, V. (2009). *The knowledge management of accounting to develop community enterprises for golden longan at Muangkwak village Muang Lumpoon province*. Chiang Mai: Chaing Mai Rajabhat University.
- National Statistical Office (2017). *Data of Nakhon Ratchisiam province*. from <http://www.nso.go.th/sites/2014> (in Thai)
- Navekarn, S. (2007). *Management*. 9th ed. Bangkok: Bhannakij publishing. (in Thai)
- Office of Social Development and Human Security (2017). *Registered Fund in Nakhon Ratchasima Province*. from <https://www.m-society.go.th/main.php?filename=index> (in Thai)
- Office of the National Economics and Social Development Board (2017). *The 12th National Economic and Social Development Plan (2017-2020)*. Bangkok. Office of the National Economics and Social Development Board. (in Thai)
- Office of the National Economics and Social Development Board (2002). *Health Promotion Plan in the 9th National Economic and Social Development Plan (2002-2006)*. Bangkok. Office of the National Economics and Social Development Board. (in Thai)
- Organizations Development Institute (Public Organization). (2015). *Community Welfare Fund*. from <http://www.codi.or.th> (in Thai)
- Tuntivetchkul, S. (2002). *Living in Sufficiency Economy by the footstep of King Speech*. Bangkok. Duangkamol Samai. (in Thai)